

7
SINIF

DİM TÜRKÇE

DERS

İSLEME

Modülleri

4. MODÜL

METİNDE ANLAM - II

- Düzyazı Türleri
- Hikâye ve Hikâyenin Unsurları
- Anlatıcı Türleri
- Metin Karşılaştırma
- Anlatım Özellikleri
- Görsel Yorumlama
- Grafik ve Tablo Okuma
- Sözel Mantık

Metinler, düzyazı ya da şiir şeklindedir. Bu anlatım şekilleri, konularına ve konuyu ele alış şekillerine göre türlere ayrılır.

DÜZYAZI TÜRLERİ

Söyleşi (Sohbet)

Karşılıklı konuşma havası içinde yazılan, anlatımın sorularla zenginleştirildiği yazılara **söyleşi** denir. Söyleşilerde kişisel görüşler dile getirilir. Anlatım, içten ve anlaşılırdır.

Örnek:

- Samimiyete önem veririm ben. Muhakkak siz de benim gibisinizdir. Samimi olmadan dostluk kurulabilir mi? Güven sağlanabilir mi? Cevaplarınızı duyar gibiyim. Elbette hayır. O hâlde yüzlerinde maskeyle dolaşan insanlardan siz de pek hoşlanmıyorsunuzdur. Nerede hangi maskeyi takacakları belli olmaz böylelerinin çünkü.

Günlük

Bir kişinin duygu ve düşüncelerini düzenli bir biçimde günü gününe yazdığı yazılara **günlük** denir. Günlüklerde, yazıldığı günün tarihi bulunur. Öznel bir anlatım tercih edilir. O gün içinde yaşanan olaylar aktarılır.

Örnek:

13 Ekim 2022

Arkadaşlarla pikniğe gittik. Çok güzeldi. Keşke biraz daha erken gitseydik. Toparlanıp gitmemiz hayli zaman aldı. Kırılarda gezinmek, yeşilliklerin içinde olmak çok güzeldi. Hepimiz hem-fikir olmuş gibi aynı şeyleri söyledik. Bunu alışkanlık hâline getirip iki üç haftada bir pikniğe çıksak, diye konuştuk. Ağaçlar, çiçekler, o temiz hava insanı ayrı bir dünyaya götürüyor. İlginç bir olay da yaşadım. Yıllardır görmediğim arkadaşım Ceyda ile karşılaştım. Birbirimizi görünce ikimiz de şaşırdık.

Anı

Bir kişinin başından geçen önemli olayları, üzerinden zaman geçtikten sonra kaleme aldığı yazılara **anı** denir.

Örnek:

- Ne şık, ne güzel, ne kibar adamdı o! Galiba gördüğüm ilk Avrupalı Türk oydu. Zarif hizmetçinin içeri aldığı salonda nereye oturacağımı düşünürken kapıda göründü. Yüzüne soylu bir güzellik veren sivrice sakalı, yaylı kaşları, geniş şakakları ve yumuşak gözleriyle şimdi tam karşımdaydı. Evet, Türk şiirinin en büyük dehası ile karşı karşıyaydım.

Bilgi Notu

Günlük ve anı pek çok açıdan birbirine benzer türlerdir. İkisi arasındaki en temel fark, ele aldıkları konunun gerçekleşme zamanıdır. Günlük o gün olan olayları, anı geçmişte yaşanan olayları konu alır.

Etkinlik - 01

a. Aşağıdaki parçaların alıntılandığı metinlerin türlerini boş bırakılan yerlere yazınız.

1.

03.3.2021

İzinliyim. Boşum. İlgisiz dolaşıyorum sokaklarda. Bu boşluk, bu kayıtsızlık ürküntü veriyor bana. Doğaya uygun, yapmacıksız bir yaşamı özlüyorum. Kurtuluşumuz şiiirden falan gelmeyecek, yaşamamızdan gelecek gelecektir. Bugün bu kadar yazacağım.

2. Alışkanlıklarında ısrar eden insanlara hayranım. Kendi bildiklerinden asla şaşmaz bunlar. Hiç kendinize sordunuz mu? Benim ne gibi alışkanlıklarım var? Ben düzenli olarak ne yapıyorum? Muhakkak vardır bir iki alışkanlığınız.

3. Biliyorsunuz, yeni bir kitabım çıktı: *Karalama Defteri*. Bugün şöyle bir karıştırayım, birkaç yerini okuyayım dedim. Boğuluyordum. Boyuna yanlışlar var içinde. Bütün ki'ler ayrı yazılmış; seninki, benimki de. Okurlarımdan dilediğim, o kitabı okurlarsa o yanlışları da bana yüklemesinler.

4. Sakarya Savaşı'na yaklaşıyorduk. Hazineye para yoktu. Mustafa Kemal, büyük bir karar vermek zorundaydı ve de bu kararı geciktirmeden verdi. Halk, varlığının yüzde kırkını vergi olarak verecekti. Savaşı Mustafa Kemal'in bu kararı ve halkın büyük fedakârlığı sayesinde kazandık.

b. Anı ile günlüğün ortak ve farklı yönlerini yazınız.

Ortak Özellikler

-
-
-
-

Farklı Özellikler

-
-
-
-

Biyografi (Yaşam Öyküsü)

Herhangi bir alanda başarılı olmuş kişilerin yaşamlarını anlatan yazılara **biyografi** denir. Biyografiler, nesnel bilgilere dayanılarak yazılır.

Örnek:

- Yazar ve mütercim olan Cemil Meriç, 12 Aralık 1917’de Hatay Reyhanlı’da doğdu. Hatay Lisesini bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümüne girdi. Öğrenimini tamamlayamadan Hatay’a döndü. Bir süre ilkokul öğretmenliği ve nahiye müdürlüğü yaptıktan sonra Tercüme Dairesinde başkan muavinliği görevini üstlendi. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi.

Otobiyografi (Öz Yaşam Öyküsü)

Bir kişinin kendi hayat hikâyesini anlattığı yazılara **otobiyografi** denir.

Örnek:

- 22 Kasım 1983’te Samsun’da doğdum. İlk ve ortaöğrenimimi Samsun’da tamamladım. Dönemin sınavlarını başarıyla vererek mezunu olmakla iftihar ettiğim Hacettepe Üniversitesinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü okumaya hak kazandım. Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra Devlet Arşivleri Başkanlığında uzman olarak görevlendirildim. Buradaki görevimi sürdürürken bir yandan da eski Türk edebiyatı alanında yüksek lisans ve doktoramı tamamladım.

Bilgi Notu

Biyografi ve otobiyografi birbirine çok benzeyen türlerdir. İsimleri aralarındaki farkı açık bir şekilde yansıtmaktadır. “Oto (Auto)” “kendi kendine” demektir. Otobiyografi, kişinin kendi biyografisini yani yaşam öyküsünü yazdığı türdür. Biyografide ise kişi başkalarının yaşamını konu alır.

Haber Metni

Toplumu bilgilendirmek amacıyla, toplumu yakından ilgilendiren veya toplumun ilgisini çekebilecek konuların ele alındığı yazılardır. Bir haber yazısında “5N1K” yani “Nasıl, Ne, Nerede, Ne zaman, Neden, Kim?” sorularının cevabı vardır.

Örnek:

GAZETE HABERİ

İzmir’de balıkçı ağlarına takılan camgöz cinsi köpek balığı, sergilendiği balıkçıda vatan-daşların ilgi odağı oldu.

Çeşme açıklarında avlanan balıkçıların ağlarına davetsiz misafir takıldı. Ağlara dolanan camgöz cinsi kısa kuyruk köpek balığını, mezattan satın alan Yüksel İnce, iş yerinin önün-de sergilemeye başladı. Boyu yaklaşık 3 metreyi bulan 350 kilo ağırlığındaki köpek balığı vatandaşların da yoğun ilgisiyle karşılaştı.

Etkinlik - 02

a. Aşağıda metin türleri ile ilgili verilen ifadeleri “Doğru (D)-Yanlış (Y)” olarak değerlendiriniz.

Cümleler	D	Y
1. Bir insanın başından geçen olayları kişisel görüşlerini de katarak günü gününe yazdığı kısa metin türüne “günlük” denir.	☐	☐
2. Söyleşide konu sınırlaması yoktur.	☐	☐
3. Günlükler öznel anlatımlıdır.	☐	☐
4. Anılar, tarihe ışık tutan yazılardır.	☐	☐
5. Günlük yazarının amacı; kişilerin hayatını, görüşlerini veya eserlerini ortaya çıkarmaktır.	☐	☐
6. Söyleşi, ciddi bir üslupla kaleme alınır.	☐	☐
7. Günlükte olağanüstü olaylara yer verilmez.	☐	☐
8. Otobiyografi ve biyografinin anlatıcı türleri birbirinden farklıdır.	☐	☐
9. Söyleşi, olay ağırlıklı bir yazıdır.	☐	☐
10. Otobiyografide yazar kendi hayatı merkez olmak üzere başka hayatlar hakkında bilgi de verebilir.	☐	☐

b. Aşağıdaki metinlerde boş bırakılan yerlere getirilmesi gereken kavramları belirtiniz.

1. Yazarın, gündelik olaylarla ilgili düşüncelerini, okuyucu ile karşı karşıya oturup konuşuyormuş gibi içten bir hava içinde yazdığı yazılara ---- denir. Bu metnin türünün belirli konusu yoktur. Yerine ve zamanına göre sıkıcı olmayan her şey onun konusu olabilir. Gazete ve dergi yazıdır. Yazarın kişisel düşüncesi ağırlıktadır. En önemli özelliği, konuşma havasında ve samimi bir üslupla kaleme alınmasıdır. Yazarın öğretme ve kanıtlama amacı yoktur.

☐ söyleşi ☐ biyografi ☐ otobiyografi ☐ öykü ☐ günlük

2. Bir kişinin yaşamını konu alan yazı türüne ---- denir. Kişisel anılara ya da araştırma sonucu edinilmiş sözlü ve yazılı malzemelerin düzenlenmesine ve yorumlanmasına dayanır. Konu alınan kişinin bireyselliği, yaratıcı ve duygudaş bir kavrayışla aktarılmaya çalışılır. Eldeki verilerin keyfi ya da eleştirelilikten uzak bir yorumuna dayandığı gibi söz konusu kişiyi övmek ve okura örnek oluşturmak için de yazılabilir. Ayrıca kişilerin gerçek yüzünü ortaya çıkarmayı amaçlayan eleştirel türleri de kaleme alınmıştır.

☐ öykü ☐ biyografi ☐ otobiyografi ☐ günlük ☐ söyleşi

HİKÂYE VE HİKÂYENİN UNSURLARI

Yaşanmış ya da yaşanabilir olay veya durumların kişi, yer ve zamana bağlı olarak anlatıldığı kısa edebî türe **hikâye** denir.

Hikâyenin Özellikleri

- Genellikle tek olay anlatılır.
- Kişi sayısı azdır.
- Zaman ve mekânın anlatımında ayrıntıya girilmez.

Hikâyenin Bölümleri

- Yer ve zamanın belirtildiği, kişilerin tanıtıldığı, olayın anlatılmaya başlandığı bölüm bölümüdür.
- Olayın okuyucuda merak duygusu oluşturacak şekilde işlendiği bölüm bölümüdür.
- Olayların düğümlerinin çözüldüğü, merakın giderildiği bölüm bölümüdür.

Hikâye Unsurları

- Anlatılan olayları veya durumları yaşayan kahramanlar, hikâyenin “kişi” kadrosunu oluşturur.
- Olay örgüsü, hikâye kişilerinin başından geçen olaylar dizisidir.
- Mekân, olayın geçtiği yer ya da yerlerdir.
- Zaman, olayın başlangıcından bitişine kadar geçen süredir.

Örnek:

- Ankara’da bir kış günüydü. Karlar yerlerde sertleşmiş, hava soğuk olduğundan öylece yerde kalmıştı. Selim evden çıktı. İçinden “Bu soğukta işe mi gidilir?” diye geçiriyordu ama mecburdu işte. Gidecekti her günkü gibi. Otobüs uzaktan görüldü, otobüsün ne kadar kalabalık olduğu rahatlıkla anlaşılıyordu. Zorlukla bindi otobüse. Kıvrak bir hareketle bir yere tutunmayı başararak ineceği durağı beklemeye başladı.

- ✓ Bu hikâyedeki kişi Selim’dir. Zaman, kış mevsimi; mekân Ankara ve otobüstür. Bu metindeki olay unsuru ise Selim’in soğuk bir kış günü işe gitmesi ve yolculuk esnasında başından geçenlerdir.

Örnek:

- Bir gün mahkemeye bilirkişi olarak çağırılmıştım. Duruşma arasında bilirkişi arkadaşım, savcının aralarında iki yaşının da bulunduğu sanıklara karşı kaba davranması dikkatimi çekti. Arkadaşıma, savcının davranışının aile bireylerinin birbirlerine karşı takındıkları tavırdan daha kaba olmadığını söyledim. Biraz düşünceli yaklaştı ama aynı fikirdeydik sonuçta. Mahkeme olaysız bitmişti.

- ✓
- ✓

Etkinlik - 03

- a. Ayşe, bir bilgisayar üreticisinde mühendis olarak çalışıyordu. Yeni bir bilgisayarın donanımı ile ilgili bazı parçaların geliştirilmesinden sorumluydu. Bu işi nisan kadar tamamlaması ve müdürüne teslim etmesi gerekiyordu. Martin ortasına gelinmişti ama henüz önemli bir aşama kaydedilememişti. Akşam işten çıkıp Ankara'nın Kızılay Meydanı'nda dolaşırken okuldan bir arkadaşıyla rastlaştı. Hoşbeşten sonra arkadaşının da bilgisayar mühendisi olarak görev yaptığını öğrendi. Kendisine yardım edebileceğini düşünerek sıkıntısını ona anlattı.

Bu hikâye ile ilgili aşağıdaki ifadeleri “Doğru (D)–Yanlış (Y)” olarak değerlendiriniz.

1.	Kişi kadrosu Ayşe ve Ayşe'nin arkadaşıdır.	
2.	Ayşe'nin fiziksel özellikleri hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir.	
3.	Olay, Ankara'daki Kızılay Meydanı'nda geçmektedir.	
4.	Mekân unsuruna yönelik betimlemelere yer verilmiştir.	
5.	Zaman unsuru belirgindir.	
6.	Olaylar nisan ayında gerçekleşmiştir.	
7.	Ayşe'nin Kızılay Meydanı'nda dolaşması, eski bir arkadaşıyla rastlaşması ve ondan yardım istemesi bu hikâyede geçen olaylardır.	

- b. Aşağıda verilen metinlerdeki hikâye unsurlarını belirleyiniz.

1. Sınavın başlama saatine bir saat var: 10.00. Bahçede adaylar heyecanla bekliyor. Neden insanlar bu kadar erken geldi? Hadi ben pımpirikli bir insanım, onlara ne oluyor? Bir şehirde bu kadar pımpiriklinin olması hiç iyi değil. Ama bence asıl sebep bu sınavın önemi. Sınavı kazandığınızda istediğiniz mesleği yapma şansına sahip olacaksınız. Ben düşüncelere dalmışken binanın girişi açıldı. Neyse ki çok çalıştım. Başaracağım.

Yer:

Zaman:

Şahıs ve varlık kadrosu:

Olay:

2. Yorulmuştu. Beş saattir aç ve susuz bir şekilde yollardaydı. Güneş yavaş yavaş alçalıyordu. Arabası ile şehirden uzak bir yerde kaza yapmıştı. Yoldan geçen arabalar adamın hâlinde korkup durmuyordu. İnsanlık mı ölmüştü yoksa haklılar mıydı? Bunu sorgulayacak hâli bile yoktu. Bir gölgelik bulup dinlenmeye karar verdi. Derken bir koyun sürüsü gördü dağın yamacında. Ardından da çobanı ve çobanın köpeğini... Çoban birkaç dakika içinde yanına gelmişti. Hemen matarasını uzattı çoban. Telefonunu çıkarıp birilerini aradı. Çobanın telefonu sayesinde onu almaya geliyorlardı.

Yer:

Zaman:

Şahıs ve varlık kadrosu:

Olay:

1.

01.01.2022

Baktım çocuklar uçurtma uçuruyor. Her yıl, ilkyaz aylarında, uçurtmayı gördüm mü bir üzünç duyarım içimde, ağlamaklı olurum. Ben uçurtma uçurmadım ki!.. Çocukluğumda pek isterdim, o renk renk kâğıtlardan yapılmış uçurtmaların havalanmasına içimi çekerek bakardım. Annem bırakmazdı beni uçurtma uçurmaya. Bugün çocukları öyle neşeli görünce aklıma bunlar geldi işte.

Bu parça aşağıdaki metin türlerinin hangisinden alınmış olabilir?

- A) Söyleşi B) Günlük
C) Anı D) Biyografi

2. Projem, 23 Ocak 1952 tarihinde kabul edildi. Uygulamaya geçen ilk büyük projem de buydu. Selçuklu mimarisinin özelliklerini taşıyacak olan bu binanın iki sene içinde tamamlanması planlanmıştı. Eser, planlandığı zamanda tamamlandı. Açılışına birçok devlet büyüğünün de katıldığı bu bina, şu anda bir tarih müzesi olarak hizmet veriyor.

Bu metnin tür özellikleriyle ilgili,

- I. Kişi, kendi yaşamına ait ayrıntıları anlatır.
II. Gerçekleşen olayların günü gününe yazılmasıyla oluşur.
III. Öznel değerlendirmelere yer verilebilir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II
C) I ve III D) II ve III

3. **Aşağıdaki metinlerin hangisinde ayrıntıları belirtilen hikâye unsuru yay ayraç içinde yanlış verilmiştir?**

- A) Gözlerimi açtım, derin derin esnedim birkaç sefer. Uzanıp pencereyi açtım, temiz havayı çektim içime. Biraz daha açılmış, kendime gelmiştim. (Zaman)
B) Kararlı adımlarla müdürün yanına kadar sokuldu, herhangi bir kızgınlık işareti göstermeyen müdürle konuşmaya başladı. Sağı solu belli olmayan bir adamla konuşmak hiç de kolay değil. Hayat pahalılığından dem vurarak maaşına zam yapılmasını istedi. (Kişi)
C) Sonunda başı dumanlı dağlardaki küçük ama sevimli köyüme ulaşmıştım. Her yaz gelirdim buralara. Şehir hayatının karmaşasından kaçış için oldukça uygun yerlerdi buralar. İki hafta kalır, dönerdim şehre. (Yer)
D) Zahmet olmasın, dedim. Ne zahmeti, dedi ve koşarak gitti mutfağa. Büyük bir kavanoza doldurduğu şekeri getirdi. "Aman komşum, bir çay bardağı yeterdi." dedim. "Olsun." dedi. Fazla olmasının zararı yok. Teşekkür edip asansöre yöneldim. (Olay)

4. Konuşmanın da bir adabı olmalı, değil mi? Sözü alıp da hiç bırakmayanlardan hoşlanır mısınız? Ya da sözü her aldığında hep aynı şeyleri anlatanlarla sohbete tahammül edebilir misiniz? Sizi bilmem ama benim cevabım hayırdır. Dayanamıyorum, karışımak da istemiyorum. Konuştuğu her an bir fırsat bulup kaçmanın yollarını arıyorum.

Bu metnin tür özellikleriyle ilgili,

- I. Olaylar, üzerinden zaman geçtikten sonra kaleme alınır.
II. Öznel bir anlatım benimsenir.
III. Konuşma havası içinde yazılır.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I B) Yalnız II
C) I ve III D) II ve III

5.

Bu görsellerden hareketle oluşturulacak bir metnin yapı unsurları aşağıdakilerden hangisi olabilir?

	Kişiler	Olay	Zaman	Yer
A)	Anne ve kızı	Bir köpeğin zor durumdan kurtarılması	Akşam saatleri	Ev
B)	İki kız kardeş	Yavru bir köpeğin sahiplenilmesi	Öğleden sonra	Evin bahçesi
C)	İki kız arkadaş	Yaralı bir köpeğin tedavi edilmesi	Mayıs ayı	Çocuk parkı
D)	Hande ve Oya	Bir hayvana yardım edilmesi	Kasım ayı	Sokak ve ev

ANLATICI TÜRLERİ

Anlatmaya bağlı metin türlerinde, metinde geçen olayları aktaran, kişileri tanıtan ve mekânı betimleyen kişiye **anlatıcı** denir.

Bu metinlerde iki farklı anlatıcı ve iki farklı anlatım görülür.

Birinci Kişi Ağzıyla Anlatım

Anlatıcının kendi başından geçen olayları, kendi yorumlarıyla aktardığı anlatıma **birinci kişi ağzıyla anlatım** denir. Bu tür anlatımlarda genellikle I. tekil kişi veya I. çoğul kişi kullanılır.

Örnek:

- Başımı çevirdim. Ona baktım. Bunu yaparken romatizmalı kolumu zorlar gibiydim. Fakat içim birdenbire ferahladı. Sanki yıllardır aradığım bir arkadaşımı bulmuştum. Isık çalmak istiyordum. Perdeleri indirdim.
- İstanbul'dan dönmüştü. Uzun zamandır görüşmemiş, ne yüz yüze gelmiş ne de telefonla haberleşmiştik. Geçenlerde yolda karşılaştık. Birbirimize öyle içten sarıldık ki mesafelerin anlamsız olduğunu o an anladım. Ne yıllar ne asırlar... 50 yıl sonra görsem yine böyle sarılırım ben ona. Dostluğu bana öğreten arkadaşşıma ne yapsam az gibi geliyor.

.....
.....

Üçüncü Kişi Ağzıyla Anlatım

Anlatıcının gördüğü, gözlemlediği veya duyduğu olayları aktardığı anlatıma **üçüncü kişi ağzıyla anlatım** denir. Bu tür anlatımlarda üçüncü tekil kişi veya üçüncü çoğul kişi kullanılır.

Örnek:

- Kamyon, yolun Sultan Dağlarına zıt bir istikamet tutturduğu dönemeçte yolculardan ikisini indirdi. Bunlardan biri; uzun boylu, siyah sakallı, saz benizli, zayıf ve kırkı aşkındı.
- Kitabı kapatıp derin düşüncelere daldı. Okuduklarının içindeki yankılarını duyar gibiydi. "Geçmiş ve gelecek dedikleri şey şu anki düşünce şeklim, bakış açım. Hayat işte bu! İyi bakarsan iyi, kötü bakarsan kötü. Koskoca bir görece!" diye düşündü.

.....
.....

Etkinlik - 04

a. Aşağıdaki metinlerde anlatımın kaçınıcı kişi ağzından yapıldığını belirleyerek boş bırakılan yerlere yazınız.

1. Erkenden uyandım. İçimde bir sıkıntı vardı. Pencereye koştum. Serin havayı içime çektim. Kuşlar cıvı cıvıladı. Gökyüzü ise mavi, açık ve parlak! Bir an kendimden utandım. Böyle bir hayat varken dışarıdaki neden sıkılır ki? O zaman sorun odada dedim ve attım kendimi dışarı.
.....
2. Konya'dan çıkıp Beyşehir'e giden yolun başlangıcındaki dik yokuşu tırmanmaya başlayınca herkes yanındaki ile veya çaprazlama ta öbür baştaki biriyle lafa koyuldu. Anlatacak ne çok şey vardı.
.....
3. Hâlbuki çalgı çalarken büyük gözlerde oradaki kıvılcımları söndürmek ister gibi bir nem belirdi, esmer yanaklarından birkaç ufak damlacık yuvarlandı. Şu anki neşesine kimse anlam veremedi.
.....
4. İleriden bir vapur sireni, basık ve dost sesiyle, asırlar boyu aralıklarla fakat asla vazgeçmeden onu bir masal yolculuğuna çağırıyordu. Bu yolculuk tüm hayatını değiştirecek olan fırsattı.
.....
5. İhtiyar, kolumu tuttu. Elleri titriyordu. Kendisine bir şey olmuş gibiydi. Küçük, dermansız gözleri yaş doluydu. Buruşuk yüzündeki çizgiler daha da belirginleşmişti.
.....
6. Tezgâhın az ilerisindeki boş masaya oturmuştu. Çenesi elinde, hafifçe kamburlaşmış, dışarı bakıyordu. Bıkma ve yorulma bilmeden bakıyordu.
.....

b. Aşağıdaki metinlerin anlatımının kaçınıcı kişi tarafından yapıldığını belirtiniz.

	Cümleler	Birinci Kişi	Üçüncü Kişi
1.	Aysun Hanım ve Burak Bey, çocukları Ceyda ve Doğan ile doğa yürüyüşündelerdi. Ancak yolu karıştırıp kayboldular. Önce misafir oldukları aileyi arayıp konum bilgisi istediler. Sonra da konum bilgisini takip edip eve döndüler.		
2.	Keşke zaman makinem olsa da 1 ay sonrasına gidip o ayın haberlerine baksam diye düşünüyorum. Büyüyünce bilim insanı olmak istiyorum. Bu yüzden araştırmalar yapıyorum.		
3.	İklim değişikliğinin en önemli nedeni atmosferdeki karbondioksit miktarının artmasıydı. Bu konuda bir an önce bir şeyler yapmalıydım. Ben de bununla ilgili bir icat ortaya koydum.		
4.	Hava kararmak üzereydi. İçinde garip bir korku vardı. Eve gittiğinde sanki kötü bir haber alacaktı. Ama korktuğu gibi olmadı. Evdekiler her zamanki gibi mutlu ve şefkatliydi.		
5.	Anneme anımsayabildiği kokuları sorunca şu cevabı aldım: "Ben biber ve ekmek kokusunu anımsıyorum." Bütün bunlardan herkesin bir koku hafızası olduğu sonucunu çıkardım ve araştırmaya devam ettim.		

METİN KARŞILAŞTIRMA

Farklı metinleri okumak, onları birbirinden ayıran ve birbirine yaklaştıran yönleri belirlemek yeni bir metin kurmak için gereklidir. Metinler; anlam, anlatım ve tür yönüyle karşılaştırılabilir.

Anlam Yönünden Karşılaştırma

İki metin anlam yönünden karşılaştırılırken metinlerde işlenen konuya ve verilmek istenen mesaja (ana düşünce) dikkat edilir.

Örnek:

I. Metin

Çalışmak, insanı dinç tutar. Vücut çalıştıkça kaslar güçlenir. Akıl çalıştıkça zihin kuvvetlenir. Kas erimesi veya unutkanlık gibi hastalıklar çalışkan kişilere pek uğramaz. Bu da bize çalışmanın önemli olduğunu gösteren durumlardan biri olarak görülebilir.

II. Metin

Çalışmak, başarının anahtarıdır. Tembel olan insanın başarıya ulaştığı görülmemiştir. Çünkü başarı, çalışma ağacının meyvesidir. Bu meyveyi yemek isteyenler, bu ağacı sulamalı, ağacın bakımını yapmalı yani çalışmalıdır.

Bu iki metnin ortak ve farklı yönlerini belirleyelim: Öncelikle her iki metinde de çalışkanlık konusu ele alınmıştır dolayısıyla bu metinler, işledikleri konu yönüyle benzerdir. Ancak bu metinler, aynı konunun farklı yönlerini ele almıştır. I. metinde çalışmanın sağlıklı olan ilişkisine değinilmişken II. metinde çalışmanın başarı sağlamanın şartlarından biri olduğu söylenmiştir.

Anlatım ve Anlatıcı Yönünden Karşılaştırma

Her metnin bir yazılış amacı vardır. Yazar, bu amaca göre anlatım biçimi, düşünceyi geliştirme yolu, söz sanatı veya cümle türü seçer. Bazı metinlerde ise yazarın bakış açısı (anlatıcı türü) farklılık gösterir. Metinler bu yönlerden de karşılaştırılabilir.

Örnek:

I. Metin

Her zaman gittiği kafe, bu sefer çok kalabalıktı. Biraz daha geç gelse oturmaya yer bulamayacaktı. Yalnızlıktan bunaldığı için geliyordu buraya. Bir iki saat oturup gazetesini okur ve dönerdi evine.

II. Metin

Kendime hâkim olamamış, düşünmeden konuşmuştum. Böyle olunca küstürdüm en yakın arkadaşımı. Şimdi onun gönlünü almak için uğraşıyorum. Bir iki denemem başarısız oldu ama bu dostluğa bir yanışıma kurban edecek değilim.

Bu metinlerde ilk dikkat çeken, anlatıcılardaki farklılıktır. I. metinde üçüncü kişi ağzıyla anlatım görülürken II. metinde birinci kişi ağzından anlatım kullanılmıştır. I. metinde koşul ve neden-sonuç cümlesi kullanılmışken II. metinde neden-sonuç ve amaç-sonuç cümleleri kullanılmıştır. II. metinde geçiş ve bağlantı unsuruna yer verilmiş, I. metinde yer verilmemiştir.

Bilgi Notu

Metinlerin farklı türlerde yazılmış olabileceğini unutmayınız. Bir metin, söyleşi türünde yazılmışken diğer bir metin biyografi türünü örnekleyebilir.

Örnek:

I. Metin

Vücudun frekansını ölçtüğü iddia edilen cihaz aslında 5 dolar bile etmeyen basit bir direnç ölçer. Cihazın diyabet ve kanser gibi hastalıklara şifa olma, parazitleri öldürme, kolesterolü dengeleme gibi faydaları olduğu iddiaları var. Nelson, cihazı ilk geliştirdiğinde bunu 150-200 dolara satıyordu. Talebin çok olduğunu görünce cihazı 20 000 dolara satmaya başladı.

II. Metin

Tarih boyunca umut tacirleri farklı kılıklarda karşımıza çıkmışlardır. Bunlar, amaçları doğrultusunda bazen tıbbi bazen felsefeyi kullanmışlardır. Gizem kartını oynamayı seven bu kişiler, bilimin yaygın ve kabul gören bir olgu olduğu günümüzde, gizemli bilimsel kavramlar arkasına sığınmışlardır.

.....

.....

.....

Etkinlik - 05

Aşağıdaki metinleri anlam ve anlatım bakımından karşılaştırınız.

I. Metin

Söyleşilerdeki anlatımı hep beğenmişimdir. Yazar, karşımızdaymış gibi sorular sorar bize. O sıkıcı, kuru ifadelerden eser yoktur bu yazılarda. Başı sonu bellidir cümlelerin. Yazar, bir konuya dikkat çeker sadece, sizi zorlamaz, farklı düşünmenize izin verir. Hatta sizin düşüncelerinizi de katar yazısına. Bu nedenle bana söyleşi yazarları hep içten gelmiştir. Hiç karşı karşıya gelmesek de tanışmasak da severim onları.

II. Metin

Söyleşi deyince şöyle bir durur düşünürüm: Okusam mı okumasam mı? Aslında çok okurum ben, önüme çıkan her yazıyı neredeyse. Ama söyleşiler bana çekici gelmiyor. Hangi kelimeyi seçsem söyleşi için bilmiyorum, ciddiyetten uzak desem kimseyi kızdırmam herhâlde. Evet, ciddiyetten uzak yazılar bunlar. Bu nedenle onları okumak istemiyorum. Şunu da eklemek gerekir, bu benim fikrim. Bu, söyleşilerin yararsız olduğu anlamına gelmez. Kimseye de söyleşi okumayın, diyemem.

.....

.....

.....

.....

Etkinlik - 06

Numaralanmış metinleri karşılaştırarak aşağıdaki yargıları “Doğru (D)-Yanlış (Y)” olarak değerlendiriniz.

a.

I. Metin

Atmosferin en alt katmanı olan troposfer; sera gazları olarak adlandırılan su buharı, karbondioksit, nitroz oksit ve metanın en yoğun olarak bulunduğu katmandır. Bu katmanda az miktarda bulunan ozon da sera gazlarındandır. Bu gazların yeryüzünden yayılan ısıнын bir kısmını tutup tekrar ısıyı Dünya'ya yaymasına “sera etkisi” adı verilir.

II. Metin

Çin, karbondioksit salınımı en yüksek ülke olsa da aynı zamanda Güneş ve rüzgârdan enerji elde etme kapasitesi de en fazla olan ülke. Çin'deki Yangtze Nehri'nde yük taşıyan kargo gemileri, diğer gemiler gibi fosil yakıtla çalışıyor. Ancak Çin'de elektrik enerjisiyle çalışan bir kargo gemisi de üretildi ve geminin test sürüşü gerçekleştirildi.

1. Her iki metinde de karşılaştırma yapılmıştır.

2. I. metin olay ağırlıklı bir metindir.

3. II. metinde benzetmeye başvurulmuştur.

4. I. metinde tanımlamadan yararlanılmıştır.

5. Her iki metinde de bilgilendirme amaçlanmıştır.

b.

I. Metin

“Her şeyin bir kokusu var mıdır?” diye sorarak gözlemlerime başladım. Birkaç örnek buldum. Suyun, ışığın ve sesin kokusu yoktu. Ancak ağzımızın, parfümün, kitabın, çöpün, küflü bir ekmeğin ve insanın bile kokusu vardı. Küflü bir ekmeğin neden koktuğunu düşündüm. Ekmeğin içindeki birtakım organizmaların yapısı bozuluyor. Bunun sonucunda ise bozulan organizmalar etrafa kötü bir koku yayıyor.

II. Metin

Tam 11 yıl önce babam okumayı bilmesem de etkinliklerini yapmam için dergi almıştı. Çok hoşuma gitmişti. Her sayıyı alıyordu ve her sayı birbirinden güzeldi. Sonra ben büyüyünce başka dergiler almaya başladı. O gün bugündür, dergi okuyorum. Bu sene 15 yaşıma girdim ama hâlâ sıkılmadan okuyorum. Umarım tüm çocuklar eğlenmek ve güzel zaman geçirmek için dergi okur.

1. Her iki metinde de kişisel görüşlere yer verilmiştir.

2. I. metinde neden bildiren ifade vardır.

3. II. metinde öyküleyici bir anlatım söz konusudur.

4. Her iki metinde de karşılaştırma yapılmıştır.

5. Metinlerde anlatım üçüncü kişi ağzından sağlanmıştır.

ANLATIM ÖZELLİKLERİ

Özgünlük

Anlatımda başkasına benzememe, kendine özgülüktür. Yazıda taklitçilikten kaçınma; farklı, yeni, alışılmışın dışında olmaktır.

Açıklık / Duruluk

Anlatımdan okuyucunun çıkardığı anlam ile yazarın vermek istediği mesajın aynı olmasıdır. Anlatılmak istenenin kolayca anlaşılması demektir. Anlatımda anlaşılması zor ifadelerden kaçınılmasıdır. Söylenecek sözü sembollere sığınmadan anlatmaktır.

Doğallık

Anlatımın yapmacıksız, günlük yaşantıda olduğu gibi, sanat yapmadan, süs ve özentiden uzak yapılmasıdır.

Akıcılık

Yazının kolay okunabilmesi ve rahatsız eden kelimelerin kullanılmamasını ifade eder. Düşünceler, kolay anlaşılabilir bir biçimde sıralanabilmelidir.

Özlülük

Anlatımda az sözle çok anlam ifade edebilmektir. Sözü uzatmadan iletiyi en kısa yoldan vermektir.

Tutarlılık

Anlatımda birbiriyle çelişen düşünceler ileri sürmemektir.

Kalıcılık

Geçmiş dönemde ortaya konan bir yapıtın gelecekte de ilgi görmesi, geçerliliğini korumasıdır.

Evrensellik

Bir sanat yapıtının dünyadaki tüm insanlara hitap eden bir özellik taşımasıdır.

Etkinlik - 07

Aşağıdaki cümleleri anlatım özelliklerine göre inceleyip cümleler başta verilen anlam özelliği ni taşıyorsa “✓”, taşımıyorsa “X” sembolü ile belirtiniz.

Akıcılık	Gökyüzü her zamankinden daha mavi, daha berraktı.	
	Sene-i tevellüdünüz hayır ola.	
Tutarlılık	Eteğini o kadar beğendim ki bana versen giymem.	
	Yağmur yağacak gibi, şemsiyeni al da dışarı çık.	
Özlülük	Kaslı, iri yarı, kocaman, dev cüsseli bir adamdı.	
	Hayatın anlamı kalpte saklı.	
Evrensellik	Eserlerini çok beğenmesem de insan olarak sevdiğim biri.	
	İnsanı insana doğrudan anlatan filmler daha çok ödül alıyor.	
Açıklık	Sesinde bir kırgınlık, gücenmişlik hissettim.	
	Senin yaptığın tüm yemekleri zevkle yerim ben.	
Duruluk	Konuş, söyle, anlat, dillendir ama önce dinle.	
	Karar vermeden önce etraflica düşünmek gerekir.	